

ÁLIT UM

Endurskoðan av Yrkisútbúgvingarskipanini

Apríl 2010

Álit um endurskoðan av yrkisútbúgvingarskipanini

© Mentamálaráðið, 2010

Ritstjórn: Páll Isholm

Prent: Føroyaprent

Innihaldsyvirlit

Bls.

1.	INNGANGUR	5
2.	VIÐURKENNING OG LÓGARVERK	
	Tilmæli 1: Millumlanda viðurkenning	9
	Tilmæli 2: Dagført lógarverk	13
3.	LÆRINGARUMHVØRVIÐ	
	Tilmæli 3: Næmingaætlan	17
	Tilmæli 4: Kontaktlæraraskipan	19
4.	LÍVLANG LÆRING	
	Tilmæli 5: Førleikameting	23
	Tilmæli 6: Førleikamenning	25
5.	ÚTBÚGVINGARSKIPANIN	
	Tilmæli 7: Útbúgvingar til ymiskar tørvir	31
	Tilmæli 8: Breytaskipan	33
	Tilmæli 9: Fleksibul inngongd	35
	Tilmæli 10: Framhaldsmøguleikar	37
	Tilmæli 11: Námsætlanir	39
	Tilmæli 12: Vaksnamanna yrkisútbúgvingar	41
	Tilmæli 13: Útbúgving fyri meistarar	43
	Tilmæli 14: Skúladeplar	45
6.	RÁÐSSKIPANIN OG FYRISITINGIN	
	Tilmæli 15: Yrkisnevndir	49
	Tilmæli 16: Førleikakrøv	51
	Tilmæli 17: Yrkisdepilin	53
	Tilmæli 18: Verkseting	55
7.	FYLGISKJØL	
	✓ Arbeissetningur	58
	✓ Manning	61
	✓ Yvirlit yvir framhaldsútbúgvingar	62
	✓ Útbúgvingarskipan	63
	✓ Yrkisútbúgvingarskipan	64
	✓ Strategiskt, taktiskt og operativt stig	65
•	Til tess at tryggja gott grundarlag undir endurskoðanini, er umfatandi fyrireikingararbeiði gjørt við m.a. at savna upplýsingar og hagtøl um føroysku yrkisútbúgvingarskipanina og upplýsingar um líknandi skipanir úti í heimi. Hetta finst í ritinum „Tekstur & Tøl“ á heimasíðuni “yrkisdepilin.fo”.	

Inngangur

Í ólavsøkurøðu løgmans í 2008 varð boðað frá, at farið er undir at endurskoða yrkisútbúgvingarnar. Orsøkirnar til, at farið er undir hetta endurskoðanararbeiðið eru mangar. Samfelagið broytist alla tíðina, og hava londini kring okkum støðugt broytt og dagført sínar útbúgvingar seinastu mongu árin. Nevnst kann eisini, at flestu lond í Evropa, eisini Norðurlondini, eru við í millumlanda avtalum, har m.a. millumlanda viðurkenning av útbúgvingunum og menning av samstarvinum landanna millum eru nøkur av teimum málum, sum londini raðfesta frammarlaga.

Verandi yrkisútbúgvingarskipan varð sett í verk við løgtingslóg nr. 94 frá 29. des. 1998. Víttfevndar útbúgvingarligar og skipanarligar broytingar eru gjørdar í okkara grannalondum síðani tá, ikki minst tá ið talan er um viðurskifti á útbúgvingarøkinum, sum t.d. altjóðagerð, samvinna, flytføri, nýskapen og førleikamenning.

Yvirskipaðu málini, ið ætlanin er at røkka við einari dagførdari skipan, eru m.a.:

- at tryggja, at yrkisútbúgvingarnar í Føroyum eru á hædd við og viðurkendar sum verandi á sama stigi sum samsvarandi útbúgvingar í okkara grannalondum,
- at fáa í lag avtalur um millumlanda viðurkenning av føroysku yrkisútbúgvingunum, lærubrøvum og skúlaprógvum umframt at menna millumlanda samstarvið á yrkisútbúgvingarøkinum,
- at tryggja avlærdum at kunna halda fram í víðari útbúgvingum í hinum Norðurlondunum og úti í heimi, og
- at laga yrkisútbúgvingarnar og skipanina av útbúgvingunum eftir egnum fortreytum í samsvari við avmarkaða tilfeingið.

Ein nevnd varð tilnevnd av landsstýriskvinnuni í mentamálum við umboðum frá avvarðandi þórtum á arbeiðsmarknaðinum, yrkisskúlunum og Mentamálaráðnum (tilsammans 10 limir). Eisini ein tilvísingarbólkur varð settur við umboðum frá avvarðandi þórtum á arbeiðsmarknaðinum, lærarafeløgum og stovnum (tilsammans 19 umboðum), til at viðgera og gera viðmerkingar til tilmælini hjá nevdini. Sí fylgiskjal 2.

Nevndin hevur havt 12 nevndarfundir. Nevndin hevur harumframt nýtt tveir evnisdagar til at umrøða verandi skipan og gera eina SWOT-analýsu av skipanini.

Ein ráðstevna varð hildin í byrjanini av endurskoðanini. Ráðstevnan varð skipað við fyrilestrum við gestarøðarum úr Noregi, Danmark og Íslandi umframt toymisarbeiði.

Rættiliga tíðliga varð greitt, at tær heilt stóru broytingarnar í sjálvari útbúgvingarskipanini ikki fóru at vera tilmæltar. Hinvegin hava hugtøk sum lívlang læring, førleikameting og førleikamenning, næmingaætlan, kontaktlæraraskipan og útbúgving fyri meistaras fylt nógv í arbeiðinum, og hevur nevndin ítøkilig boð uppá, hvussu hesi viðurskifti kunnu skipast.

Álitið er bygt upp í 7 þørtum kring nøkur ítøkilig tilmæli við støði í arbeiðssetningum (sí fylgiskjal 1), nevniliga:

- Millumlanda viðurkenning og dagført lógarverk
- Lívlang læring
- Læringarumhvørvi
- Ráðsskipan
- Útbúgvingarskipan
- Verkseting
- Fylgiskjøl

Nevndin, sum umboðar allar avvarðandi partar á arbeiðsmarknaðinum, yrkisskúlarnar og viðkomandi aðalráð, væntar, at álitið kann gerast eitt gott grundarlag undir einum skilagóðum politiskum orðaskifti um, hvussu føroysku yrkisútbúgvingarnar og karmarnir fyri útbúgvingarnar verða skipaðar í framtíðini. Nevndin vónar eisini, at orka og fígging verður sett av til at fremja broytingarnar í verki.

Í apríl mánaði 2010

Eyður Gaard
nevndarformaður

Pétur Oluf Hansen
verkætlanarleiðari/skrivari

Esther Dahl
limur í Yrkisútbúgvingarráðnum

Suni Simonsen
limur í Yrkisútbúgvingarráðnum

Anna Johannesen
limur í Yrkisútbúgvingarráðnum

Magnus Magnussen
limur í Yrkisútbúgvingarráðnum

Egon Øregaard
skúlastjóri

Rúni Heinesen
skúlastjóri

Reidar Nónfjall
skúlastjóri

Páll Isholm
skúladeildarstjóri

2. Millumlanda viðurkenning og dagfórt lógarverk

Tilmæli 1: Millumlanda viðurkenning

Mælt verður til, at Føroyar hava eina nationala dygdarskipan fyri allar yrkisútbúgvingar

Endamál:

- At føroysku yrkisútbúgvingarnar til eina og hvørja tíð eru fult á hædd við útlenskar og kunnu javnsetast og viðurkennast uttanlands.
- At samsvar er millum føroysku lóggávuna og nationalu dygdarskipanina.

Fremjing:

- Sett verður í verk dygdarskipan á yrkisútbúgvingarøkinum.

Frágreiðing:

Hví hava eina millumlanda viðurkenning?

Eingin formlig og skipað millumlanda viðurkenning er av føroysku yrkisútbúgvingunum eins og í hinum Noðurlondunum og flestu londunum í Evropa.

Vit heysta tískil ikki teir fyrimunir, sum eru við einari millumlanda viðurkenning, m.a.

- ✓ at tað gerst møgult at samanbera egnu útbúgvingar við útbúgvingarnar í øðrum londum,
- ✓ at tað ger tað lættari at dygdarmenna egnu útbúgvingar til tað støðið, sum vinnan og myndugleikarnir ynskja, tær skulu hava,
- ✓ at tað ger tað møgult hjá øðrum londum at síggja – í einari góðkendari millumlanda skrásetingarskipan – hvat okkara útbúgvingarstøði er, og
- ✓ at tað gerst lættari at fáa atgongd til arbeiðsmarknaðin og til framhaldandi útbúgvingar í øðrum londum.

Hvussu verður ein formlig millumlanda viðurkenning skipað?

Í mong ár og í ymsum fora í Evropa og eisini í Norðurlondum hevur verið virkað fyri at skapa størri fatan, gjøgnumskygni, samanberiligheit og sínámillum viðurkenning av útbúgvingum og førleikum í teimum ymsu londunum.

Í 2002 tóku partarnir í Bologna-deklaratiónum og Lissabon-konventiúnini á fundi í Keypmannahavn (sonevnda Keypmannahavnar-prosessin) stig til millumlanda viðurkenning av yrkisútbúgvingunum.

Fyri at eitt land kann gerast partur av sínámillum viðurkenning av útbúgvingum, skal tað orða eina nationala dygdarskipan (National Qualification Framework, stytt NQF) við støði í einari felags evropeiskari dygdarskipan (European Qualification Framework, stytt EQF).

Hetta merkir, at føroyski skúlamyndugleikin (Mentamálaráðið) skal orða eina føroyska nationala dygdarskipan av yrkisútbúgvingunum til tess at gerast partur av sínámillum viðurkenning.

Sínámillum viðurkenning gevur útbúnum eitt millumlanda viðurkent ískoytisprógv (Certificate Supplement, stytt CS), sum er ein standardiseraður tekstur á trimum málum, sum lýsir, hvørja vitan, hegni og førleikar tann liðugt útbúni hevur ognuð sær.

Førleikastigið í fýroysku yrkisútbúgvingunum

Verða fýroysku yrkisútbúgvingarnar dagfórðar samsvarandi tilmælunum frá endurskoðanarnevndini, er helst eingin ivi um, at tær í minsta lagi eru á sama førleikastigi sum yrkisútbúgvingarnar í okkara grannalondum. Viðmerkjast skal, at fleiri av reformunum í dansku eins væl í øðrum norðurlenskum skipanum seinastu 15 til 20 árinu eru tiknir við í endurskoðanini, t.d. næmingaætlan, kontaktlæraraskipan, størri móguleiki fyri lestrarførleika, størri undirvísingartilboð á hægri stigi (C-stig) og breiðari inngangur í útbúgvingarnar.

Verður skipanin av millumlanda viðurkenning av fýroysku yrkisútbúgvingunum sett í verk, verður als eingin ivi um, á hvørjum førleikastigi okkara yrkisútbúgvingar eru. Skipanin ger tað harumframt lættari at dagføra og dygdarmenna útbúgvingarnar, so tær eru á tí førleikastigi, sum vinnan og myndugleikarnir ynskja, at tær skulu verða.

Málið varð umrøtt á ráðharrafundi á sumri 2009 millum landsstýrskvinnuna í mentamálum og danska kenslumálaráðharran. Á fundinum varð gjørt av at gera eina samstarvsavtalu millum danska Kenslumálaráðið og Mentamálaráðið um millumlanda viðurkenning av fýroysku yrkisútbúgvingunum.

Tilmæli 2: Dagført lógarverk

Mælt verður til, at verandi trýggjar støðisútbúgvingarlógir verða orðaðar í eina felags lóg, og at yrkisútbúgvingarlógin verður broytt samsvarandi tilmælum nevndarinnar

Endamál:

- At gera lógarverkið einfaldari og harvið lættari at broyta í sambandi við framtíðar avbjóðingar.
- At gera lógarverkið einfaldari at umsita.
- At síðustilla yrkisútbúgvingarnar.
- At lógarverkið er í samsvari við millumlanda viðurkenning. (National Qualification Framework, styttn NQF)
- At yrkisútbúgvingarnar og skipanin av útbúgvingunum framhaldandi verður skipað í sjálvstøðugari lóg.

Fremjing:

- Orsakað av, at fleiri av tillagingunum hava støði í ætlaðu broytingunum á gymnasiala økinum, eigur endurskoðaða yrkisútbúgvingarskipanin og endurskoðaða gymnasiala útbúgvingarskipanin at verða settar í verk samstundis.

Frágreiðing:

Lógarverkið er umfatandi og fjøltáttað, og ein avmarkað umsiting seinkar arbeiðinum og ger eisini, at týðandi dagføringar ofta vænta á nógvum økjum.

Tí eigur yrkisútbúgvingarskipanin at hava størri gjøgnumskygni við greiðum og einføldum regluverki. Tað skal gerast lættari hjá næmingum, foreldrum o.ø. at skilja, hvørjir móguleikarnir eru at byrja eina yrkisútbúgvingarleið, og hvørjir móguleikarnir eru at fullbúgva seg – annaðhvørt í einari skiftisútbúgving ella í einari skúlaútbúgving við starvsvenjing. Eisini eigur skipanin greitt at lýsa móguleikarnar hjá tí einstaka fyri umvali og fyritleytunum fyri at útbúgva seg víðari í ávísari framhaldsútbúgving.

Nevndin mælir til, at yrkisútbúgvingarnar og skipanin av útbúgvingunum framhaldandi verður skipað í sjálvstøðugari lóg.

Verandi triggjar støðisútbúgvingarlógir verða orðaðar í einari felags lóg og eiga at hava ein samvirkandi leiklut við atliti at yrkisútbúgvingunum, eisini at verða fyrsti parturin í einari yrkisútbúgving hjá teimum, sum byrja í støðisútbúgvingini.

Nevndin mælir somuleiðis til, at Yrkisútbúgvingarráðið fær ein aktivan og tilmælandi leiklut í støðisútbúgvingini í tí endurskoðaðu skipanini.

3. Læringarumhvørvið

Tilmæli 3: Næmingaætlan

Mælt verður til, at ein næmingaætlan verður sett í verk

Endamál:

- At tryggja, at upplæringin fer fram á ein nøktandi hátt og sambært galdandi reglum.
- At tryggja samstarvið og samskiptið millum skúla, næming, lærupláss og myndugleika í lærutíðini.
- At tryggja, at sett faklig mál verða nádd í lærutíðini, og at læringin fer fram á ein skilagóðan hátt.

Fremjing:

- Skipanin, sum verður sett í verk, eigur at verða einføld og løtt at umsita hjá bæði næmingum, læruplássum, skúlum og skúlamyndugleikum.
- Ein møguleiki er, at føroyska næmingaætlanin verður beinleiðis knýtt at donsku 'elevplan'-skipanini. Á henda hátt ber til at fara til verka alt fyri eitt fyri ein minni kostnað.

Frágreiðing:

Sum kunnugt fer ein partur av yrkisútbúgvingini fram á einum læruplássi og hin parturin í skúla. Samskiptið og samstarvið millum næming, lærupláss og skúla er ein avgerandi treyt fyri einari dygdargóðari upplæring undir allari útbúgvingargongdini.

Til tess at bóta um omanfyri nevndu trupulleikar verður sett í verk ein næmingaætlan, sum er eitt web-baserað, námsfrøðiligt amboð til næmingar, lærupláss, lærarar og ráðgevar í skúlunum, hvørs endamál er at stuðla tí einstaka læruplássinum og næminginum í tilrættaleggingini av útbúgvingini og eisini geva skúlanum størri móguleika fyri einstaklingatillaging, fjølbroytni og liðiligheit.

Ein næmingaætlan, sum má metast at vera eitt munadygt og virkið samskiptisamboð, saman við einari vælskipaðari kontaktlærara- og vegleiðaraskipan í skúlunum, er við til at tryggja, at næmingarnir fáa eina nøktandi og góða upplæring á læruplássunum og skúlunum.

Arbeiðsbólkur verður settur til at gera tilmæli um eina næmingaætlan.

Nevndin metir tað hava týdning, at ein føroysk skipan verður einføld og løtt at umsita hjá næmingum, læruplássum, skúlum og skúlamyndugleikum.

Málið varð umrøtt á ráðharrafundi á sumri 2009 millum landsstýriskvinnuna í mentamálum og danska kenslumálaráðharran. Avrátt varð á tí fundinum at kanna samstarvsmøguleikarnar á hesum økinum.

Tilmæli 4: Kontaktlæraraskipan

Mælt verður til, at ein kontaktlæraraskipan verður sett í verk

Endamál:

- At hjálpa næminginum at taka ábyrgd fyri egnari læru.
- At verða sambindingarlið millum tann verkliga og tann ástøðiliga partin av útbúgvingini.
- At verða samskiftislið millum lærupláss, næming og skúla.
- At tryggja, at næmingaætlanin hjá tí einstaka verður førd út í lívið.

Fremjing:

- Lestrarvegleiðingin og kontaktlæraraskipanin verða samskipaðar í eina felagsfunktiún í deplunum.
- Lærarar við áhuga fyri at gerast kontaktlærarar fara undir eftirútbúgving á økinum.

Frágreiðing:

Ein kontaktlæraraskipan skal tryggja, at upplæringin er nøktandi og í samsvari við galdandi reglur og hjálpa tí einstaka næminginum til betur at taka ábyrgd av egnari læru og læringartilgongd. Somuleiðis kann kontaktlæraraskipanin sambinda tann verkliga og tann ástøðiliga partin í útbúgvingini og verða samskiftisliðið millum lærupláss, næming og skúla.

Starvið sum kontaktlærari skal síggjast sum eitt beinleiðis samband við næmingsins persónligu útbúgvingarætlan. Endamálið er at víðka læringarhugtakið, so næmingurin betur er førur fyri at formgeva og røkja egnu útbúgvingargongd.

Eginleikarnir hjá kontaktlærarunum eru teir serligu námsfrøðiligu førleikarnir til m.a. at hava innlit í eina læringartilgongd og vitan um, hvussu næmingar kunnu fyrihalda seg skynsamt til egna læring.

Til tess at gerast førur fyri at røkja uppgávuna sum kontaktlærari, er neyðugt hjá ávísimum faklærarum at luttaka á skeiði/skeiðum, sum verða skipað á sama hátt sum t.d. hjá lestrarvegleiðarum.

Mælt verður til at seta í verk eina kontaktlæraraskipan á yrkisskúlunum, sum – saman við einari næmingaætlan – fer at tryggja størri dygd í tí samlaðu útbúgvingini.

Skúlarnir hava í dag eina lestrarvegleiðaraskipan. Rættast hevði verið at samskipað lestrarvegleiðaraskipanina og kontaktlæraraskipanina og lagt hesa skipanina sum eina depilsfunktiún á hvørjum skúladepli.

Arbeiðsbólkur verður settur til at gera tilmæli um eina kontaktlæraraskipan.

4. Lívlang læring

Tilmæli 5: Førløikameting

Mælt verður til, at førløikametingarskipan verður sett í verk

Endamál:

- At tryggja, at veruligu førløikarnir – bæði teir veruligu og ástøðiligu, koma til sjóndar og kunnu gagnnýttast, tá ein skal útbúgva seg víðari.

Fremjing:

- Arbeiðsbólkur verður settur til at gera tilmæli um eina føroyska førløikametingarskipan.

Frágreiðing:

Førleikameting (stutt lýsing av dansku skipanini):

Í Danmark varð lógin um „Udbygning af anerkendelse af realkompetence på voksen- og efteruddannelsesområdet mv.“ lýst í 2007 (Lóg nr. 556 frá 6. juni 2007). Partar av lógini fingi gildi 1. august 2007 og aðrir árið eftir.

Við hesi lóg hevir politiski myndugleikin ynskt at seta tørvin hjá tí einstaka borgaranum í fokus. Málið við førleikameting er m.a. at eggja tí einstaka við stuttari útbúgving at luttaka í lívlangari læring. Hetta merkir, at tað skal gerast lætt atkomiligt hjá tí einstaka at finna rætta útboðið í sambandi við eftirútbúgving ella framhaldandi útbúgving.

Gjördar eru felags meginreglur fyri førleikameting, m.a. at tann einstaki borgarin hevir rætt til at verða førleikamettur og at fáa útskrivað eitt útbúgvingar- ella førleikaprógv eftir lokna førleikameting.

Skipanin verður umsitin av útbúgvingarstovnunum. Sambært galdandi (danskari) lóg veitir Kenslumálaráðið útbúgvingarstovnunum stuðul til endamálið.

Hvussu kann ein føroysk førleikametingarskipan gerast?

Mælt verður til, at settur verður arbeiðsbólkur til at koma við tilmæli um, hvussu ein føroyska førleikametingarskipan ítøkiliga kann skipast.

Tilmæli 6: Førléikamening

Mælt verður til, at førléikameningarskipan verður sett í verk, og førléikameningargrunnur verður settur á stovn

Endamál:

- At tryggja eina neyðuga, støðuga og tíðarhóskandi førléikamening av arbeiðsmegini.
- At skapa fortreytir fyri nýggjum umstøðum og vinnuligari menning.
- At nøkta persónliga tørvin á fakligari menning.

Fremjing:

- Endurskoða verandi lóg um yrkisskeið, ið ongantíð hevur virkað eftir ætlan.
- Partarnir á arbeiðsmarknaðinum samráða seg til, hvussu ein førléikameningargrunnur kann skipast. T.d. við fyrimynd úr Danmark ella Íslandi, har tílíkir grunnar hava virkað í árávís.

Frágreiðing:

Hvat verður gjørt aðrastaðni?

Í Norðurlondunum hava vaksnamanna- og eftirútbúgvingar ein týðandi leiklut í ætlanini um lívlanga læring.

Danmark er eitt av londunum, har flest luttaka í vaksnamannaútbúgving, eftirútbúgving og førleikamening, sum sambært stjórnini er ein týðandi fortreyt fyri einum sterkum kappingarføri. Nevnast skal skipanin av arbeiðsmarknaðarútbúgvingum – sonevndu AMU-skeiðini – sum nógvir froyingar hava luttikið á.

Talan er um eftirútbúgvingarskeið fyri bæði yrkislærd og ófaklærd.

Hvørji eiga at verða umfatað av skipanini?

Nevndin mælir til, at øll virkin á arbeiðsmarknaðinum skulu verða fevnd av skipanini. T.v.s., at tey, sum eru umfatað av øðrum skipanum, t.d. arbeiðsleys, sum koma undir Arbeiðsloysisskipanina ella onnur, sum koma undir líknandi skipanir, ikki eru fevnd av tilmæltu skipanini.

Hvussu kann ein froyysk førleikameningarskipan gerast?

Ein háttur at koma víðari er t.d. at tillaga og dagføra lógina um yrkisskeið, sum kom í gildi í 2004. Av ymsum orsøkum er gongd ongantíð komin í skeiðsvirksemi eftir hesi lóg. Allarhelst kemst hetta av:

- ✓ at umsitingarligu mannagongdirnar eru tungar
- ✓ at eingin ítøkilig ætlan um førleikamening er skipað
- ✓ at eingin samskipan er sett í verk til at gjøgnumføra førleikamening
- ✓ at eingin fíggingarleistur er knýttur at skipanini

Mælt verður til at seta arbeiðsbólk til at endurskoða lógina um yrkisskeið. Sí eisini tekstin undir evninum: „Arbeiðið aftaná handanina av álitinum“.

Hvussu kann skipanin fíggjast?

Danir hava ein grunn (Arbejdsmarkets Elev Refusion, stytt AER), og verður fíggingin fingin soleiðis til vega: Allir arbeiðsgevarar, skrásettir eftir donsku moms-lógini ella lógini um avgjöld av lønum, rinda eitt fíggaravgjald („finansieringsbidrag“) til skipanina.

Allir almennir og privatir arbeiðsgevarar (uml. 90.000) rindaðu í 2008 uml. 2.000 kr. árliga fyri hvørt starvsfólkið (ársverkið). Samlaðu inngjöldini í grunnin í 2008 lógu um slakar 5 mia. kr.

Íslendingar hava ein førleikameningargrunn, sum eisini verður fíggjaður gjøgnum lønarsáttmálarnar á arbeiðsmarknaðinum. Arbeiðsgevarar rinda 0,2% av sáttmálalønini, landið 0,5% og kommunurnar 0,65% – tó ymist frá staði til stað.

Nevndin er samd um niðanfyri standandi meginreglur fyri, hvussu ein froyysk førleikameningarskipan kann skipast:

Mælt verður til, at partarnir á arbeiðsmarknaðinum (almennir og privatir) í samráðingunum avgera, hvussu skipanin verður fíggað.

Um leisturin fyri inngjaldið til ALS verður tikið sum dømi, soleiðis at arbeiðsgevarar og løntakarar rinda hvør 0,2% av lønini til endamálið, verður væntaða árliga inntøkan umleið 27 mió. kr. (støðið er tikið í roknskapartølunum hjá Hagstovuni fyri 2009).

Peningurin verður settur í ein førleikamenningargrunn og umsitin av arbeiðsmarknaðinum í einum móguligum arbeiðsmarknaðardepli, sum partarnir á arbeiðsmarknaðinum miða í móti at fáa sett á stovn.

Útgjaldið úr grunninum skal fara til:

- ✓ Endurgjald til skeiðsluttakarar og lønarendurgjald til arbeiðsgevarar
- ✓ Samsýning/løn til skeiðsfyriskiparar
- ✓ Umsitingarútreiðslur o.a.

5. Útbúgvingarskipanin

Tilmæli 7: Útbúgving til ymiskar tørvir

*Mælt verður til, at yrkisútbúgvingarnar verða skipaðar,
so tær nøkta ymiskar lærutørvir*

Endamál:

- At yrkisútbúgvingar skulu røkka ymiskum málbólum, ið hava áhuga at nema sær eina yrkisútbúgving.

Fremjing:

- Sí frágreiðing á næstu blaðsíðu og tilmælini 8, 9 og 10.
(sí eisini útbúgvingarmyndilin í fylgiskjali 4 og 5)

Frágreiðing:

Øllum skal standa í boði at fara undir eina yrkisútbúgving. Persónar, sum av ymsum orsøkum ikki fáa lærusáttmála ella sum ynskja tað, kunnu byrja eina yrkisútbúgving við at søkja inn á støðisútbúgvingina.

Næmingarnir skulu altíð kunna koma víðari og ikki ”standa fastir”, t.v.s. skulu hava móguleika fyri ávísari framhaldandi útbúgving.

Eftir fyrri støðisár er móguleiki:

- ✓ at fara undir eina umleið 2-4 ára skiftisútbúgving (við lærusáttmála) ella
- ✓ at halda fram í seinna støðisárinum.

Eftir seinna støðisár er móguleiki:

- ✓ at fara undir eina umleið 1-3 ára skiftisútbúgving (við lærusáttmála) ella
- ✓ at halda fram í einari 2 ára framhaldsútbúgving eftir at hava fingið 1-2 ára neyðugan/kravdan starvsførleika og/ella lestrarførleika.

Byrjar næmingur útbúgvingina í einari skiftisútbúgving við lærusáttmála, varar útbúgvingin 3-5 ár. Avlærd kunnu halda fram í einari 2 ára framhaldsútbúgving, tó treytað av nøktandi lestrarførleika.

Hevur næmingur tikið fyrri støðisárið, áðrenn læran byrjar, kann hann/hon fáa lærutíðina stytta upp til 1 ár. Styttingin skal taka støði í valinum av yrkisbreyt og í innihaldinum í støðisútbúgvingini.

Hevur næmingur harumframt tikið seinna støðisárið, verður stytting fyri fyrri árið veitt eftir reglunum um stytting fyri fyrri støðisárið og fyri seinna støðisárið eftir einari realførleikameting.

Fer næmingur, sum frammanundan hevur lokið eina gymnasiala útbúgving, undir eina yrkisútbúgving, verður stytting veitt eftir einari realførleikameting.

Yrkisnevndin ger útgreinaðar reglur fyri stytting. Einhvør stytting verður grundað á lærugreinastigið umframt verkliga eins og bókliga innihaldið í útbúgvingini.

Tilmæli 8: Breytaskipan

Mælt verður til, at útbúgvingarnar verða skipaðar í høvuðsbreytir og yrkisbreytir

Endamál:

- At skapa samsvar við ætlaðu broytingarnar í gymnasialu skipanini, har farið verður frá skúlaformum til breytaskipanir.

Fremjing:

- Arbeidsbólkar verða settir at orða gjøllari krøv til innihald í einstøku breytunum og yrkisútbúgvingunum.

Frágreiðing:

Undir skúlagongdini verður undirvísingin skipað við 1) høvuðsbreytum, 2) yrkisbreytum og 3) yrkisútbúgvingum.

Høvuðsbreytirnar mynda høvuðsbólkarnar innan yrkisútbúgvingarnar, t.d.:

- ein búskaparbreyt innan handil- og skrivstovu,
- ein tøknbreyt innan handverk og tøkni,
- ein tilfeingisbreyt innan matvøru og tilfeingi, og
- ein tænastrubreyt innan tænastru- og tilvirki.

Hvør høvuðsbreytin hevur eina ella fleiri yrkisbreytir, ið mynda nærskyldar útbúgvingar í tí ávísu høvuðsbreytini. Nevnast kann tøknbreytin, sum hevur fleiri yrkisbreytir undir sær, t.d. innan byggjyrkið við 14 nærskyldum útbúgvingum og innan metallyrkið við 11 nærskyldum útbúgvingum o.s.fr.

Undirvísingin verður skipað við hesum lærugreinabólkum:

- ✓ *Felagslærugreinir* (áður almennar lærugreinir) skulu tryggja grundleggjandi, almennandi og lestrarfyrireikandi førleikar.
- ✓ *Breytalærugreinir* eru lærugreinir í ávísari høvuðsbreyt, sum geva næmingum breiða vitan innan allar yrkisbreytir í tí ávísu høvuðsbreytini, sum í fyrra støðisárinum í høvuðsheitum eru rættaðar móti yrkisútbúgvingum og í seinna støðisárinum móti framhaldsútbúgvingum.
- ✓ *Yrkislærugreinir* eru kravdar lærugreinir í tí ávísu yrkisbreytini og mynda valið av útbúgving/yrki.
- ✓ *Vallærugreinir* skulu geva næmingum høvi at velja eitt ávíst tal av lærugreinum eftir áhuga og ynski.

Tilmæli 9: Fleksibul inngongd

Mælt verður til, at ein yrkisútbúgving kann byrja í støðisútbúgvingini á C-stigi ella beinleiðis í einari skiftisútbúgving á E-stigi

Endamál:

- At nøkta tørvin hjá tí einstaka næminginum.

Fremjing:

- Yrkisnevndin kann gera av, um næmingar skulu byrja eina yrkisútbúgving í støðisárinum. Sí útbúgvingarmyndilin í fylgiskjali 5.
- Verður arbeitt inn í lóggávuna.

Frágreiðing:

Sum meginregla byrjar ein næmingur eina *miðnámsútbúgving* annaðhvørt í einari gymnasi-alari útbúgving ella í einari yrkisútbúgving.

Innan yrkisútbúgvingarnar kann næmingur annaðhvørt byrja eina *yrkisútbúgving* beinleiðis í einari skiftisútbúgving við lærusáttmála á E-stigi ella í støðisútbúgvingini á C-stigi.

Næmingur, sum er byrjaður í støðisútbúgvingini, skal – innan heystfrítíðina og treytað av, at hann/hon er egnaður/egnað – kunna flyta til eina gymnasiala útbúgving/breyt. Er næmingur hinvegin byrjaður í einari gymnasialari útbúgving, kann hann/hon kunna flyta til støðisútbúgvingina.

Næmingar, sum fara undir eina merkantila yrkisútbúgving, skulu byrja útbúgvingina í búskaparbreytini í støðisárinum.

Í øðrum breytum kann yrkisnevndin gera av, um næmingar skulu byrja útbúgvingina í støðisárinum.

Avgerð nevndarinnar eigur at verða grundað á lærugreinastøðið og á verkliga og bókliga innihaldið í útbúgvingini.

Tilmæli 10: Útbúgving við framhaldsmøguleikum

Mælt verður til, at yrkisútbúgvingarnar verða skipaðar, so næmingur altíð hevur framhaldsmøguleikar eftir lokna útbúgving

Endamál:

- At eingin skal standa fastur í skipanini, men støðugt hava møguleika at útbúgva seg víðari til hægri stig.

Fremjing:

- Sí frágreiðingina á næstu blaðsíðu og útbúgvingarmyndilin í fylgiskjali 4 og 5.

Frágreiðing:

Umframt fleirfaldu møguleikarnar í yrkisútbúgvingarskipanini, hava næmingar, sum hava lokið eina yrkisútbúgving ella hava lokið 2-ára støðisútbúgving við 1-2 ára starvsroyndum, møguleikar at halda fram í ávísari framhaldandi útbúgving (á donskum „Videregående uddannelser“).

Talan er t.d. um stuttar framhaldsútbúgvingar (á donskum „Korte videregående uddannelser“ – stytt KVV) ella miðallangar framhaldsútbúgvingar (á donskum „Mellemlange videregående uddannelser“ – stytt MVU).

Millum tær stuttu framhaldsútbúgvingarnar finnast millum 30 og 40 sonevndar Yrkisakademi-útbúgvingar. Eisini ber til at taka stakar lærugreinir. Eitt yvirlit yvir yrkisakademi-útbúgvingarnar og støku lærugreinirnar er í fylgiskjali 3.

Yrkisakademi-útbúgvingarnar taka vanliga umleið 2 ár og eru rættaðar móti ávísam yrkjum ella arbeiðsuppgávum. Upptøkukrøvini eru ymisk frá útbúgving til útbúgving.

Til ber at heinta upplýsingar um útbúgvingarnar, upptøkukrøvini, innihaldið v.m. á heimasíðuni „ug.dk“. Sambært hesari heimasíðuni eru tey mest vanligu krøvini t.d.:

- 1) lokin yrkisútbúgving innan ávísar relevanta ella nærskylda yrkisgrein
- 2) lokin yrkisútbúgving innan aðra yrkisgrein + 1 ella 2 almennar lærugreinir, t.d. oftast støddfrøði á C-stigi og viðhvørt eisini enskt ella onnur lærugrein á C-stigi. Í onkrum føri er kravið, at tvær av lærugreinunum eru á B-stigi
- 3) lokin 2-ára støðisútbúgving og 1-2 ára starvsroyndir + almennar lærugreinir, sí undir pkt. 2).

Millum tær miðallongu framhaldsútbúgvingarnar finnast millum 70 og 80 sonevndar Professións-bachelorútbúgvingar. Hevur ein lokið eina yrkisakademiútbúgving, ber til at halda fram í ávísari professións-bachelorútbúgving, sum vanliga tekur millum 2 og 4 ár, alt eftir hvønn lestrarførleika, ein hevur.

Tað ber eisini til at fara undir eina professións-bachelorútbúgving beinleiðis eftir lokna yrkisútbúgving ella eftir 2 ára støðisútbúgving við 1-2 ára starvsroyndum. Oftast er tá neyðugt við fleiri supplerandi almennum lærugreinum á bæði C- og B-stigi, alt eftir hvørja útbúgving talan er um. Upplýsingar um professións-bachelorútbúgvingarnar kunnu heintast á heimasíðuni „ug.dk“.

Sí eisini myndilin í fylgiskjali 4 av útbúgvingargongdini frá fólkaskúla til hægri lestur.

Tilmæli 11: Námsætlanir

Mælt verður til, at námsætlanir verða orðaðar eftir felags leisti og førleikamál koma í staðin fyri pensumkrøv

Endamál:

- At tryggja samsvar millum yrkisútbúgvingarøkið og hini skúlaøkini, har farið verður frá pensumkrøvum til førleikamál.
- At tryggja, at námsætlanirnar eru í samsvari við nationalu dygdarskipanina.
- At tryggja felags støði í undirvísingini.
- At tryggja samanhang og stigvøkstur.

Fremjing:

- Arbeiðsbólkar verða settir at orða nýggjar námsætlanir eftir felags leisti fyri einstøku yrkisútbúgvingarnar.

Frágreiðing:

Námsætlanir (áður lesiætlanir) verða orðaðar av nýggjum eftir einum felags leisti – frá fyrsta ári í fólkaskúlanum til síðsta ár í miðnámsútbúgvingunum.

Førleikamál koma í staðin fyri pensumkrøv. Førleikamál skulu greitt lýsa endamálið við undirvísingini, tvs. hvørjar førleikar næmingar skulu hava eftir lokna undirvísingargongd.

Endamálið við førleikamálum er:

- at tryggja felags støði í undirvísingini
- at geva lærarum størri pensumfrælsi
- at tryggja samanhang og stigvøkstur

Førleikamál skulu virka fyri, at dygdin í undirvísingini verður støðugt ment og verður eitt umráðandi lið í arbeiðinum at byggja brúgv millum fólkaskúlan og miðnámsútbúgvingarnar umframt at lúka tey krøv, sum ásett eru í nationalu dygdarskipanini.

Arbeiðsbólkar verða settir til at gera námsætlanir við støði í álitinum frá nevndini. Sí evnið "Verkseting" (aftast).

Tilmæli 12: Vaksnamanna yrkisútbúgving

Mælt verður til, at vaksnamanna yrkisútbúgving verður sett í verk

Endamál:

- At tryggja, at vaksin, ið hava serligar sosialar og fíggjarligar umstøður, kunnu fara undir eina yrkisútbúgving.

Fremjing:

- Arbeidsbólkur verður settur at orða serligar reglur fyri upptøku til vaksnamanna yrkisútbúgvingar.
- Arbeidsbólkurin skal eisini gera av, hvørjar sersømdir fólk undir vaksnamanna yrkisútbúgving eiga at fáa og nær.

Frágreiðing:

Tað kann verða trupult hjá persónum at fara undir eina yrkisútbúgving við vanligari lærlingaløn orsakað av, at teir t.d. hava sett búgv og stovna familju. Í hinum Norðurlondunum finnast serligar skipanir fyri persónar yvir ávísan aldur.

Mælt verður til at seta vaksnamanna yrkisútbúgvingar í verk til persónar yvir ávísan aldur, t.d. 25 ár, og sum annars lúka treytirnar fyri at fara undir eina vaksnamanna yrkisútbúgving.

Yrkisnevndin tekur í hvørjum einstøkum føri støðu til, hvørt persónur lýkur treytirnar fyri at fara undir eina vaksnamanna yrkisútbúgving og ásetir lærutíðina eftir ávísum settum leiðreglum. Lønarviðurskiftini verða ásett av arbeiðsmarknaðarpørtunum.

Arbeiðsbólkur verður settur til at gera neyvari reglur um vaksnamanna yrkisútbúgvingar. Sí evnið „Verkseting“ (aftast).

Tilmæli 13: Útbúgving fyri meistarar

Mælt verður til, at útbúgving fyri meistarar verður sett í verk

Endamál:

- At tryggja neyðugu fakligheitina til tess at kunna taka fólk í læru.

Fremjing:

- Arbeiðsbólkur verður settur til at gera uppskot til eina útbúgving fyri meistarar.

Frágreiðing:

Krøvini til at standa fyri byggiverkætlanum eru stór, og er ofta talan um sera kostnaðarmiklar verkætlanir. Ábyrgdin av at læra upp lærlingar er sostatt samsvarandi stór og týdningarmikil.

Tí mælir nevndin til, at sett verður á stovn útbúgving fyri meistarar, og at læruplássgóðkenning er treytað av, at tann, sum tekur fólk í læru, hevur lokið eina útbúgving fyri meistarar ella hevur aðrar javnbjóðis útbúgvingarligar førleikar.

Í Íslandi er sett sum treyt hjá virkjum fyri at fáa læruplássgóðkenning, at tey hava fólk í starvi, sum hava lokið eina av vinnuni góðkenda útbúgving.

Tílíkar útbúgvingar verða bodnar út í Danmark og øðrum Norðurlondum, har slíkar ofta verða lagaðar eftir tørvinum innan tey ymsu yrkini. Eitt dømi er ein útbúgvingarskipan við 4 hálvárs modulum við samanlagt uml. 320 tímum. Lærugreinirnar eru m.a. leiðsla og organisatión, marknaðarføring, innkeyp og stýring, dygdarskipan, rakstur og búskaparstýring.

Ein feroysk útbúgving fyri meistarar kundi t.d. verið skipað sum ein stutt framhaldsútbúgving fyri yrkislærd. Mælt verður til, at arbeiðsbólkur verður settur at gera uppskot um útbúgving fyri meistarar. Sí evnið „Verkseting“ (aftast).

Tilmæli 14: Skúladeplar

Mælt verður til, at yrkisútbúgvingarnar gerast ein partur av skúladeplunum

Endamál:

- At tryggja fullgóða gagnnýtslu av tilfeingi og førleikum á økinum.
- At skapa eitt spennandi og mennandi skúlaumhvørvi burturúr avmarkaða tilfeinginum.

Fremjing:

- Fakliga verður ein samskipan framd millum gymnasialu skipanina og yrkisútbúgvingarnar. T.d. viðvíkjandi vallærugreinum, lærarastørvum v.m.

Frágreiðing:

Nevndin tekur einmælt undir við ætlanini um at savna miðnámsskúlarnar í størri eindir (skúladeplar). Hetta fer at hava við sær størri møguleikar at samstarva og at samlesa millum tær ymsu útbúgvingarnar og lærugreinirnar, t.d. at samlesa í felagslærugreinum og vallærugreinum, bæði millum breytirnar í yrkisútbúgvingunum og millum aðrar útbúgvingar.

6. Ráðsskipanin og fyrisiting

Tilmæli 15: Yrkisnevndir

Mælt verður til, at talið á yrkisnevndum verður lækkað úr 9 niður í 1 nevnd

Endamál:

- At gera uppgávu- og heimildarbýtið greiðari.
- Skapa størri konsensus og dynamikk í arbeiðið.
- Við færri fólkkum verður tað lættari at tilnevna og førleikamenna yrkisnevndarlimirnar.
- Lættari at sleppa undan trupulleikum vegna ógegni.
- Skjótari og smidligari arbeiðsgongdir.

Fremjing:

- Verður framt í sambandi við lógarbroytingarnar.

Frágreiðing:

Uppgávnar hjá yrkisnevndini

Yrkisnevndin virkar á einum operativum stigi. Yrkisnevndin er ein faklig nevnd, ið umsitur faklig mál. Høvuðsførleikakravið til limirnar í yrkisnevndini eru tey somu, sum fyri limirnar í ráðnum. Sí meira um hetta undir tilmæli 16.

Sambært § 23, stk. 1 í verandi yrkisútbúgvingarlóg skal yrkisnevndin m.a. áseta innihaldið í teimum góðkenndu útbúgvingunum, býtið millum verkligu læruna og skúlagongdina og góðkenning av læruplássum.

Mælt verður til, at ávísar uppgávur – eftir neyvri ásettum leiðreglum – kunnu umsitast av fyrisitingini (Yrkisdeplinum) so sum stytting av lærutíð, frítøka fyri áður tiknar lærugreinir o.l.

Mannagongdin viðvíkjandi gerð av útbúgvingarkunngerðum og námsætlanum, sum yrkisnevndirnar longu hava ein viðvirkandi (praktiskan) leiklut í, eigur at verða broytt soleiðis, at fyrisitingin og námsfrøðiligi førleikin hava tann viðvirkandi leiklutin, og yrkisnevndin tann góðkennandi leiklutin.

Uppgávnar hjá serkønum

Mælt verður til, at yrkisnevndararbeiðið verður skipað soleiðis, at tá ið mál við atliti at ávís sum serfakligum slagi verða viðgjørd í yrkisnevndini, innkallar nevndin serkunnleika til tað ávís málið.

Serkunnleikin er ráðgevandi og kann ikki taka avgerð í málum, sum verða viðgjørd í yrkisnevndini.

Tá ið tað t.d. snýr seg um góðkenning av læruplássum e.l., og serkunnleiki verður innkallaður til fundar, verður funnið fram til yrkislærd til at ráðgeva og viðvirka til at loysa málið.

Snýr tað seg t.d. um skúlagongdina hjá næmingum o.l., verður funnið fram til námsfrøðiligan førleika (t.d. lærarar o.o.).

Tilmæli 16: Førleikakrøv til ráðs- og yrkisnevndarlimir

Mælt verður til at áseta førleikakrøv fyri ráðs- og yrkisnevndarlimir

Endamál:

- At tryggja røttu førleikarnar til røttu uppgávnar á ávíkavist strategiskum og operatíonellum stigi.

Fremjing:

- Í sambandi við lóggávuna at seta røttu krøvini til val av limum í Yrkisútbúgvingarráðið og Yrkisnevndina.

Frágreiðing:

Tað er sera umráðandi, at ráðslimir og yrkisnevndarlimir hava teir neyðugu førleikarnar og eru førir fyri at røkja hesa týdningarmiklu uppgávu.

Mælt verður tí til, at fylgjandi atlit eiga í minsta lagi at verða tikin í sambandi við innstillingina/valið og tilnevningina av limum í Yrkisútbúgvingarráðið og limum í Yrkisnevndina:

- at hann/hon hevur breiðan kunnleika um og innlit í samfelagsviðurskifti
- at hann/hon hevur holla vitan um og áhuga í útbúgvingarviðurskiftum
- at hann/hon hevur serliga vitan um yrkisútbúgvingarviðurskifti

Hóast ráðslimir og yrkisnevndarlimir eru innstillaðir/valdir av pørtunum á arbeiðsmarknaðinum og umboða áhugamál teirra, so eigur hann/hon sum mest at virka og taka stig út frá einari heildarfatan og soleiðis, at tilmæli og ráðgeving ráðslimanna og yrkisnevndarlimanna sum mest eru til frama fyri útbúgvingarnar, samfelagið og arbeiðsmarknaðin.

Tilmæli 17: Yrkisdepilin

Mælt verður til, at Yrkisdepilin verður skipaður sum sjálvstøðugur stovnur og fær fleiri fyrisitingarligar uppgávur

Endamál:

- Tryggja neyðuga óheftnið sum millumlið millum miðfyrisiting og vinnu.
- Tryggja, at nýggju tiltøkini sambært hesum áliti verða lögð á eitt og sama stað, so móguleiki er á skilabesta hátt at samskipa tey. T.d. viðvíkjandi næmingaætlanum og millumlanda viðurkenning.

Fremjing:

- Verður framt í sambandi við lóggávuna.

Frágreiðing:

Yrkisdepilin er fyrisiting hjá Yrkisútbúgvingarráðnum og Yrkisnevndini og virkar á einum operativum stigi, t.v.s. at umframt vanliga skrivara- og fyrisitingarvirksemi, hevur Yrkisdepilin úttinnandi virksemi í málum, sum ráðið og yrkisnevndin hava samtykt.

Fyrisitingarleiðarin í Yrkisdeplinum hevur ábyrgdina av virkseminum í deplinum og setir fólk í starv eftir tørvi og útdelegerar uppgávur, umframt uppgávuna at verða skrivari hjá Yrkisútbúgvingarráðnum.

Yrkisdepilin fær eisini ábyrgdina av verkætlanum sum t.d. „Millumlanda viðurkenning av yrkisútbúgvingunum“ og „Næmingaætlanini“ og skipar og samskipar annað virksemi, so sum evnisfundir og ráðstevnur.

At Yrkisdepilin er ein undirdeild undir Vinnu og miðnámskúladeildini í Mentamálaráðnum gevur ávísar loyaltetstrupulleikar yvirfyri þórtunum, sum er vinnan og Mentamálaráðið. Áhugamálini eru ofta ymisk. Fyri at tryggja neyðugt óheftni millum vinnuna og Mentamálaráðið verður tí mælt til, at Yrkisdepilin er ein sjálvstøðugur stovnur undir Mentamálaráðnum. Hóast hetta eigur Yrkisdepilin at hava eitt tætt samskipti/samstarv við Mentamálaráðið, soleiðis at mest møgulig synergi fæst burtur úr, t.d. við at Yrkisdepilin og Mentamálaráðið húsast undir somu lon.

Tá ráðsskipanin verður broytt til bert 1 yrkisnevnd, verður eitt natúrligt og tættari samstarv millum yrkisnevndina og Yrkisdepilin. Hetta fer at hava við sær, at einfaldari fyrisitingarligar mannagongdir kunna verða framdar saman við yrkisnevndini, t.d. gerð av:

- ✓ námsætlanum
- ✓ næmingaætlanum
- ✓ millumlanda viðurkenning
- ✓ meginreglur fyri stytting
- ✓ læruplássgóðkenningar og umsiting av reglum hesum viðvíkjandi.

Tilmæli 18: Verkseting

Eftir at álitid er handað og víðari viðgerðin av tilmælum nevndarinnar fer fram, mælir nevndin til, at skipað verður ein projektorganisatióin samsvarandi fylgiskjali 6.

Mælt verður til, at hetta arbeiðid verður sett í verk beinanvegin, so ætlaðu broytingarnar kunnu setast í verk, samstundis sum broytingarnar á gymnasiala økinum verða settar í verk. Hesar hanga neyvt saman og fyri at umganga ov nógv órógv í skipanini, er skilabest, at broytingarnar á báðum økjum fara fram samstundis.

Eftir handanina gerst Yrkisútbúgvingarráðið stýrisbólkur saman við avvarðandi yrkis-skúlastjórum. Stýrisbólkurin skal sita fyri yvirskipaðu stýringini av verksetingini og tryggja, at hon framhaldandi gongur eftir ætlan, og at yvirskipaðar eftirmetingar verða framdar.

Ein verkætlanarbólkur verður settur við verkætlanarleiðara og trimum limum, hvørs uppgáva verður at samskipa tey trý høvuðsverkevnini: Útbúgvingarskipanin, læringar-umhvørvið og lívlang læring.

Undir hvørjum av teimum trimum høvuðsverkevnunum verða arbeiðsbólkar settir at viðgera fylgjandi átta undirevni:

Útbúgvingarskipanin

Gera uppskot um breytaskipan innan yrkisútbúgvingarnar
Gera uppskot til námsætlanir fyri einstøku útbúgvingarnar
Gera uppskot um vaksnamanna yrkisútbúgvingar
Gera uppskot um útbúgving fyri meistarar

Læringarumhvørvið

Gera ítøkiliga skipan av einari næmingaætlan
Gera ítøkiliga kontaktlærara- og vegleiðaraskipan

Lívlang læring

Gera ítøkiliga førleikametingarskipan
Endurskoða skipanina av yrkisskeiðum

7. FYLGISKJØL

Fylgiskjal 1

Arbeiðssetningur

Landsstýriskvinnan í Mentamálum setti á sumri 2008 arbeiðið at endurskoða verandi yrkisútbúgvingarskipan í gongd við hesum arbeiðssetningi:

Lýsa støðuna á yrkisútbúgvingarøkinum

Læringatilgongd, greinað út á yrki, útbúgvingarbólkar, kyn, landaøki, lærugreinir/-stig v.m.

Lærupláss, greinað út á yrki, útbúgvingarbólkar, kyn, landaøki v.m.

Aðrar viðkomandi útbúgvingar við nevndu greiningum

Yrkisskúlar, greinað út á næmingaupptøku, yrki, útbúgvingarbólkar, rakstrarjáttan, starvsfólkatal v.m.

Næmingar, sum fara til víðari útbúgvingar

Útbúgvingar, sum hava tilknýti til yrkisútbúgvingarnar, herundir støðisútbúgvingarnar (FHS, SIT og SIF)

Útbúgvingarskipanir í grannalondunum – danska skipanin og úti í heimi

Ymsar skipanir, sum stuðla upp undir skipanirnar í okkara grannalondum

Verandi formligar avtalur við onnur lond

Førleikakrøvini til víðari lestur og til arbeiðsmarknaðin í Føroyum og uttanlands

Fyrimunir/vansar við verandi skipan

Styrkir/veikleikar við verandi skipan

Hvussu tryggja vit, at yrkisútbúgvingar í Føroyum verða á hædd við útbúgvingarnar í okkara grannalondum

Staðfestast má, at vit liva í einum globaliseraðum heimi, har lond í størri og størri mun samstarva og eisini gerast bundin at hvørjum øðrum, og at tøkniliga menningin gongur við rúkandi ferð, so tað, sum varð nýtt í gjár, er avoldað í dag.

Hvussu tryggja vit, at føroysku yrkisútbúgvingarnar støðugt verða mentar og hava sama ella kanska hægru støði enn í teimum londum, vit vanligu sammeta okkum við?

At fáa millumlanda góðkenning av føroyskum yrkisútbúgvingum.

Sum er, hava vit føroyska lóggávu á yrkisútbúgvingarøkinum, men onga millumlanda avtalu um góðkenning av føroysku lærubrøvunum. Hetta hevur við sær, at føroysk avlærd hava trupulleikar, tá ið teir fara uttanlands at arbeiða ella at útbúgva seg víðari. Hvussu skipa vit hetta eftir føroyskum viðurskiftum?

Hvussu menna vit læringsumhvørvið?

Hvat kann gerast til tess at menna tilrættaleggingina av læruni og geva skúlanum og læruplássunum størri møguleika til at verkseta ætlanirnar viðvíkjandi einstaklingatillaging (individualisering), fjølbroytni og liðiligheit?

Hvussu kann verandi vegleiðaraskipan og ein kontaktlæraraskipan verða við til at byggja brúgv millum Fólkskúlan og yrkisútbúgvingarnar?

Á hvønn hátt kann vegleiðara- og kontaktlæraraskipanin saman við einari einstaklinga útbúgvingarætlan tryggja, at upplæringin á læruplássunum er nøktandi og í samsvari við galdandi reglur og sambindur tann verkliga og tann ástøðiliga partin í útbúgvingini, samstundis sum hon verður samskiftisliðið millum lærupláss, lærling og skúla?

Hvussu taka vit størri atlit til sterkar og veikar lærlingar/næmingar?

Á hvønn hátt taka vit atlit til lærlingar/næmingar, sum hava hug og ynski at taka lærugreinir á C-stigi? Kann hetta t.d. gerast við einum støðisári?

Hvussu taka vit atlit til lærlingar/næmingar, sum *ikki* eru bókliga sterkir. Kann hetta t.d. gerast við, at lærlingar fara traditionella vegin við einari skiftisútbúgving og lærugreinum á E-stigi?

Hvussu verkseta vit eina realkompetansuskipan?

Á hvønn hátt kunnu persónar, sum hava lokið eina útbúgving ella tikið ávís skeið ella havt viðkomandi verkligar royndir, fáa hetta góðskrivað, um teir fara undir eina aðra ella framhaldandi útbúgving? Samanber „lívlang læring“, sum okkara grannalond hava sett í verk, og sum eisini staðfestir arbeiðsførleikarnar.

Hvussu verkseta vit vaksnamannaútbúgvingar?

Á hvønn hátt kunnu persónar eldri enn t.d. 25 ár, sum hava torført at fara undir eina yrkisútbúgving orsakað av, at teir sum dømi hava sett búgv og stovnað familju og tessvegna ikki megna at svara hvørjum sítt við tí inntøku, sum vanliga lærlingalønin gevur, fara undir eina yrkisútbúgving?

Hvussu kunnu vit útjavna ávirkanina av konjunktursveiggjum?

Konjunktursveiggj hava stóra ávirkan á tilgongdina av næmingum/ lærlingum og ger, at tilgongdin til yrkisútbúgvingarnar er sera óstøðug. Hetta er óheppið, tá hugsað verður um skúlarnar og teirra tilrættalegging av undirvísingini. Størri eru óhepnu avleiðingarnar av, at heilir árgangir detta niðurímillum, tá ið tað er lágkonjunkturur. Umrøtt eigur at vera, hvussu tilgongdin til yrkisútbúgvingarnar og harvið tøk kompetent faklig arbeiðsmegi gerst meira jøvn. Hvat kann gerast fyri at sleppa undan óhepnu fylgjunum av konjunktursveiggjum?

Hvussu skipa vit yrkisútbúgvingarnar, soleiðis at tær verða lagaðar fýroyskum viðurskiftum

Skúlaparturin í yrkisútbúgvingunum hevur verið so gott sum óbroyttur, síðani undirvísingin fór frá kvöldundirvísing til dagundirvísing í sekstíárunum. Krøvini eru nógv økt seinastu tígguáraskeiðini, tá ið talan er um skipaða skúlaundirvísing í fakligum eins og í bókligum lærugreinum.

Hvussu kunnu vit skipa skúlaskeiðini soleiðis, at tað verður ein meira dynamiskur og greiður samanhangur?

Hvussu kann lønar- og ferðaendurgjaldið skipast ørðvísi?

Kann lønar- og ferðaendurgjald til lærlingar, sum í dag verður rindað úr landskassanum, í staðin verða skipað sum eitt arbeiðsmarknaðarmál? (samanber donsku AER-skipanina, har vinnan hevur stóran fíggingarleiklut í yrkisútbúgvingarhøpi). (hetta brotið varð seinni strikað úr arbeiðssetninginum)

Hvussu skal yrkisparturin í framtíðar skúladeplum skipast?

Hvussu kann yrkisútbúgvingarparturin verða skipaður undir yvirskipaða leistinum á skúladeplunum og hvør skal leikluturin hjá vinnuni vera í tí sambandi? (hetta brotið varð seinni strikað úr arbeiðssetninginum)

Hvussu fáa vit eina greiðari yvirskipaða ráðsskipan og einfaldari yrkisnevndarskipan?

Hvussu kann verandi yvirskipaði bygnaðurin umskipast og harvið gerast meira í samsvari við stjórnarskipanina?

Íverksetan (implementering)

Hvussu skal lógarverkið skipast og nýggj skipan eftirmetast?

Hvørjar fortreytir skulu vera fyri at seta eina nýggja skipan í verk?

Hvat skal gerast og av hvørjum fyri at verkseta nýggja skipan?

Hvat skal gerast innan fyri eitt, tvey ár o.s.fr. til og við 5 ár?

Hvørji langsiktað mál eiga at vera sett innan allar yrkisútbúgvingar í framtíðini?

Fylgiskjal 2

Manning

Landsstýriskvinnan í mentamálum setti á sumri 2008 eina nevnd at endurskoða verandi yrkisútbúgvingar og ein tilvísingarbólk at fylgja arbeiðinum og gera viðmerkingar og ráð til arbeiðið.

Í nevndina vóru tilnevnd:

Formaður, Eyðun Gaard, fyrisitingarleiðari, Yrkisdepilin

Verkætlanarleiðari/skrivari, Petur Oluf Hansen, Mentamálaráðið

Umboð fyri arbeiðsgevarar, Esther Dahl og Magnus Magnussen, limir í Yrkisútbúgvingarráðnum

Umboð fyri løntakarar, Anna Johannesen og Harald Østerø (seinni Suni Simonsen), limir í Yrkisútbúgvingarráðnum

Umboð fyri handils- og skrivstovuútbúgvingar, Reidar Nónfjall og Páll Isholm, skúlastjórar

Umboð fyri handverks- og tøkniútbúgvingar, Egon Øregaard og Rúni Heinesen, skúlastjórar

Í tilvísingarbólkin vóru tilnevnd:

Fiskivinnuskúlin í Vestmanna, Jákup Andreasen

Fíggjarmálaráðið, Bjarni Mortensen

Vinumálaráðið, Oyvindur av Skarði

Føroya Tekniska Lærarafelag, Jeffri Olsen

Lærarafelag Handilsskúlans, Sonja Oyrabø Petersen

Føroya Arbeiðarafelag, Sonja J. Jógvansdóttir

Føroya Arbeiðsgevarafelag, Marita Rasmussen

Føroya Handverksmeistarafelag, Egon Joensen

Føroya Handverkarafelag, Henry Olsen

Havnar Arbeiðsmannafelag, Teitur Vágadal

Havnar Arbeiðskvinnufelag, Vígdís Johannesen

Klaksvíkar Arbeiðsmannafelag, Aneseus Petersen

Klaksvíkar Arbeiðskvinnufelag, Jóngerð O. Hansen

Føroya Prentsmiðjufelag, Jon Hestoy

Føroya Prentarafelag, Durið Eyðbjørnsdóttir

S&K-felagið, Pætur Niclasen

Starvsmannafelagið, Guðrið Joensen

Landsfelag Handverkaranna, Eli Brimsvík

Føroya Lærarafelag, Poul Nolsøe

Fylgiskjal 3

Yvirlit yvir stuttar framhaldsútbúgvingar

Heimasíðan hjá ug.dk sigur m.a. soleiðis um yrkisakademiútbúgvingarnar:

Erhvervsakademiuddannelserne er 2-årige videregående uddannelser. Undervisningen kombinerer teoretisk viden med praktiske udfordringer. Man kan blive optaget med enten en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse. Har man taget en faglig uddannelse, kan en erhvervsakademiuddannelse derfor være et godt bud på en videreuddannelse.

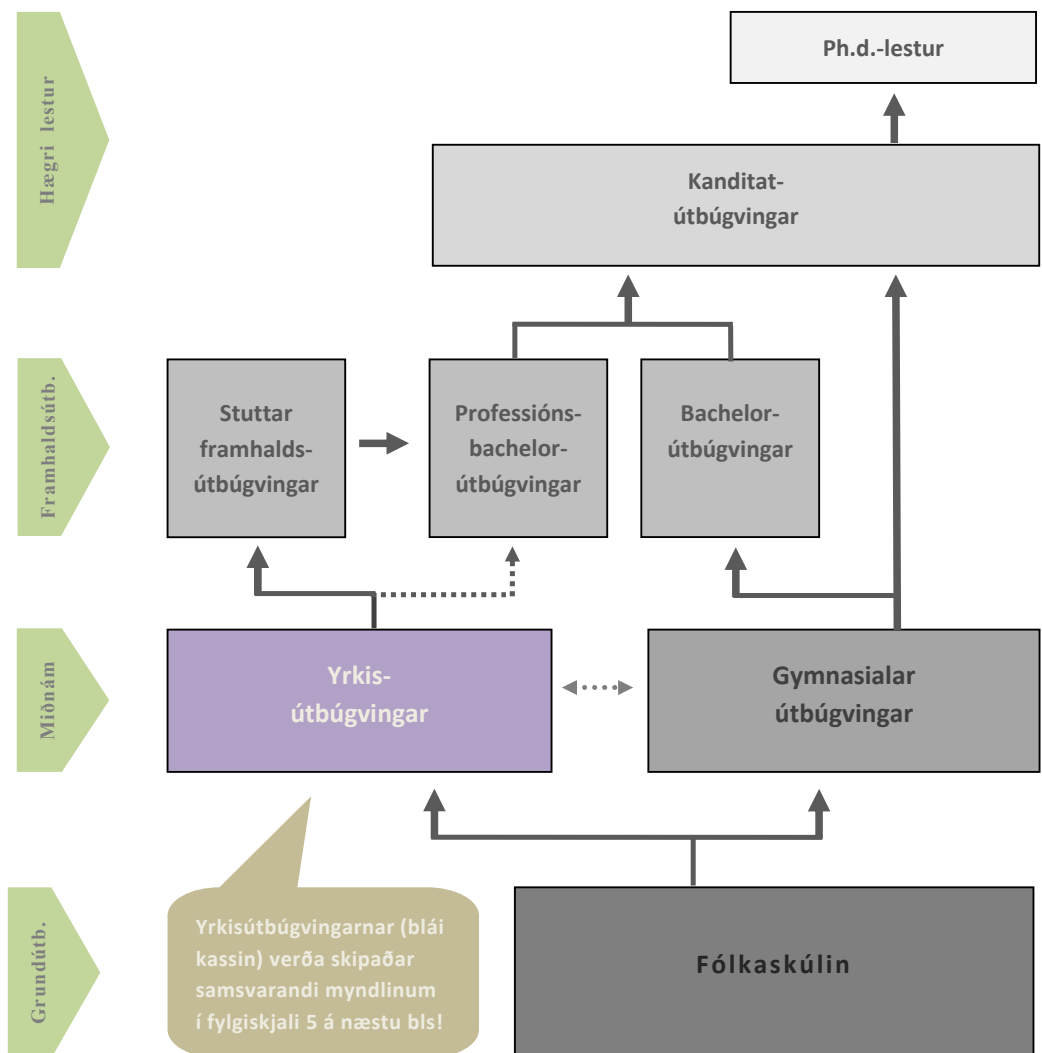
På enkelte uddannelser udbydes nogle af fagene som enkeltfag.

<p><u>Bio- og laboratorietechniske område</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Jordbrugsteknolog • Laborant • Procesteknolog <p><u>Designfaglige område</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Designsteknolog • E-designer <p><u>It-faglige område</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Datamatiker • It- og elektronikteknolog • Multimediedesigner <p><u>Samfundsfaglige område</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Administrationsøkonom <p><u>Sundhedsfaglige område</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ernæringsteknolog • Farmakonom • Klinisk tandtekniker • Tandplejer 	<p><u>Tekniske område</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Automationsteknolog • Autoteknolog • Byggetekniker • Driftsteknolog - offshore • Energiteknolog • Fiskeriteknolog • Installatør • Kort- og landmålingstekniker • Produktionsteknolog <p><u>Økonomisk-merkantile område</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Finansøkonom • Handelsøkonom • Logistikøkonom • Markedsføringsøkonom • Serviceøkonom <p><u>Enkeltfag</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Designsteknolog, enkeltfag • E-designer, enkeltfag • Handelsøkonom, enkeltfag • Multimediedesigner (AK), enkeltfag • Markedsføringsøkonom, enkeltfag • Produktionsteknolog, enkeltfag
--	---

Fylgiskjal 4

Útbúgvingarskipanin

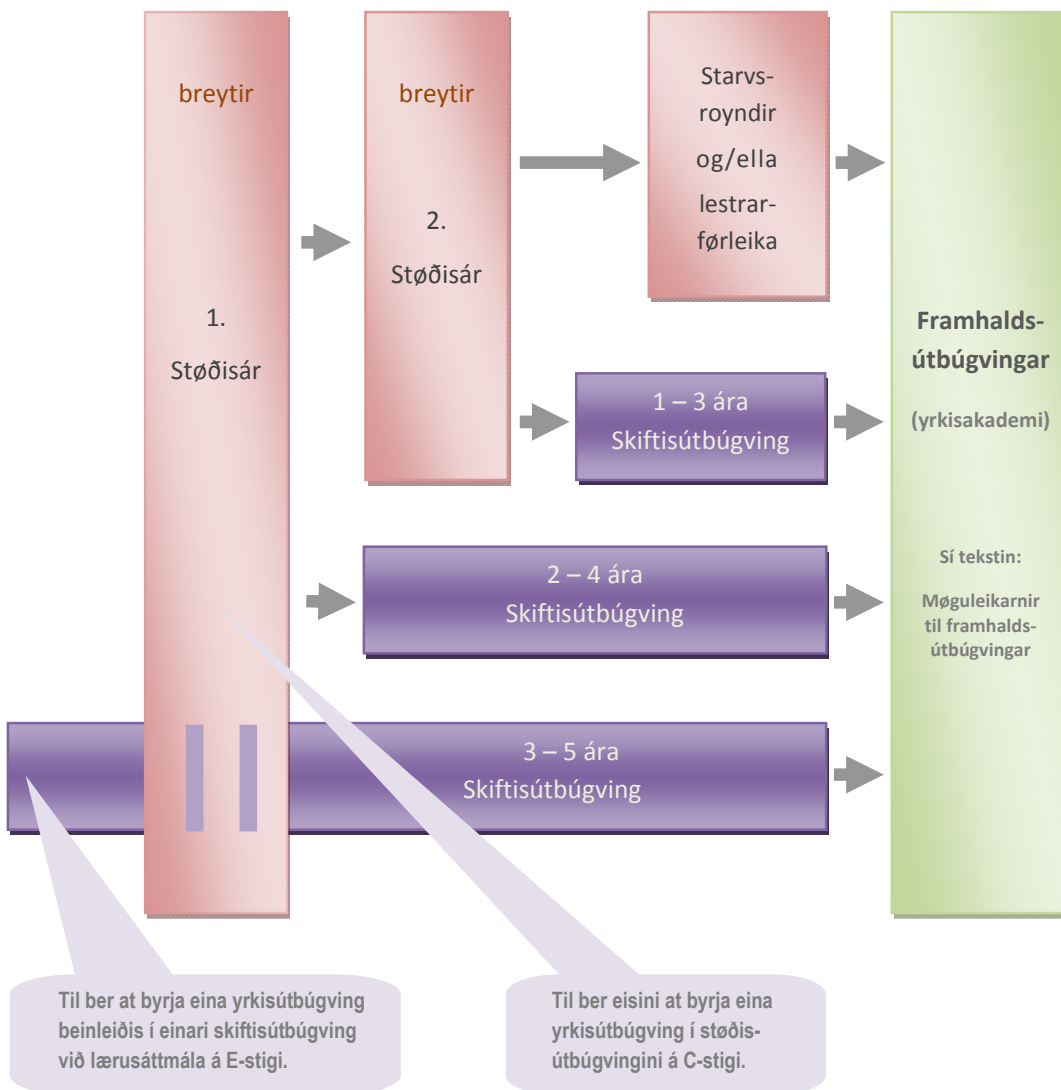
Útbúgvingargongdin frá fólkaskúla til hægri lestur. Sí eisini tilmæli 10.

Fylgiskjal 5

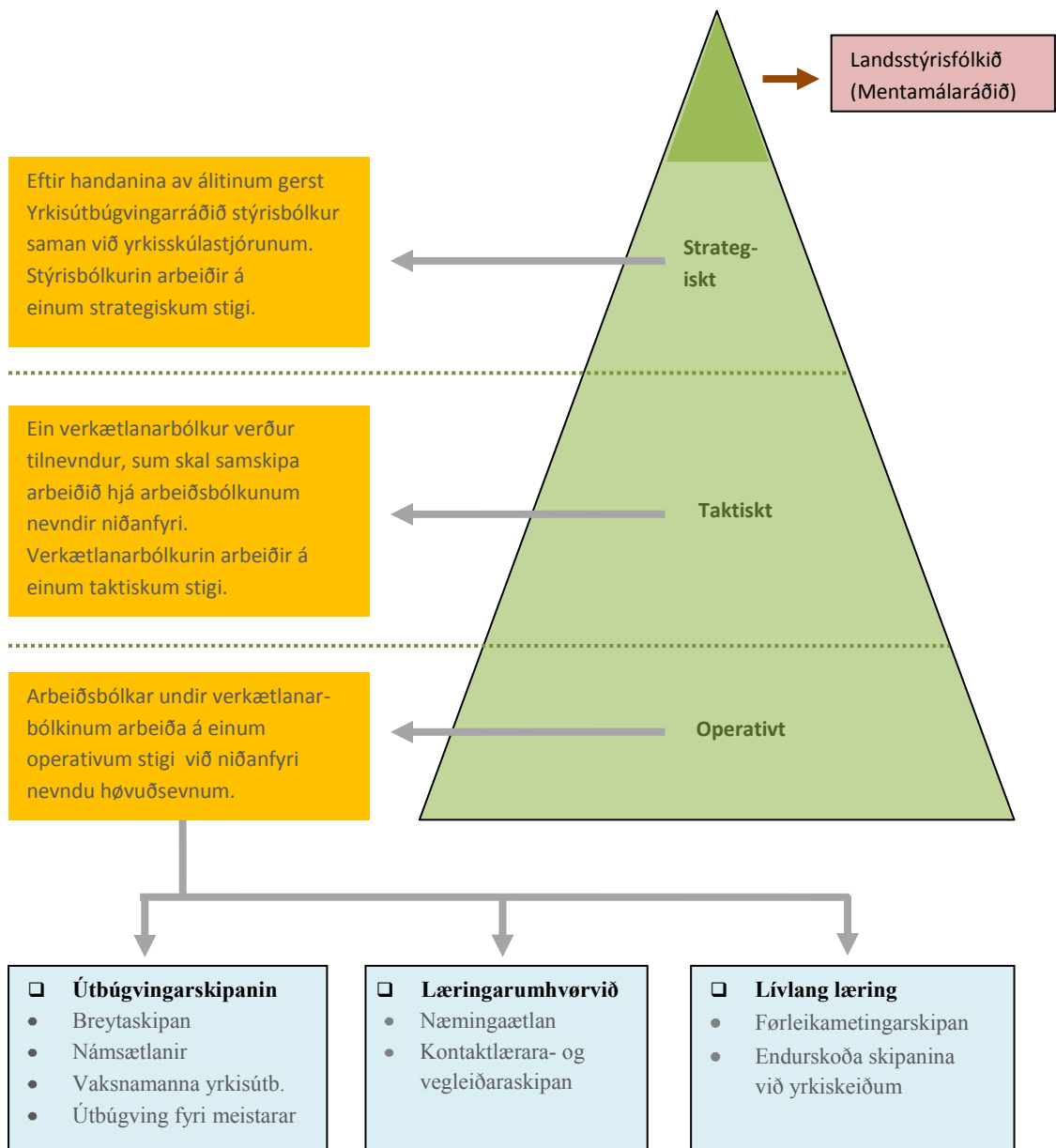
Yrkisútbúgvingarskipanin

Farleiðin til førleika ...

Fylgiskjal 6

Strategiskt, taktiskt og operativt stig

Álit um endurskoðan av yrkisútbúgvingarskipanini
Mentamálaráðið 2010

